

Til regjeringen v/
Finansminister Trygve Magnus Slagsvold Vedum
postmottak@fin.dep.no
Helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol
postmottak@hod.dep.no
Klima- og miljøminister Espen Barth Eide
postmottak@kld.dep.no
Kommunal- og distriktsminister Sigbjørn Gjelsvik
postmottak@kdd.dep.no

Hamar, 21.03.2023

Vår ref.: 504.123/TLJ/2023/23

Vannbransjens innspill til statsbudsjettet for 2024

Norsk Vann ønsker å gi innspill til regjeringens arbeid med statsbudsjettet, for å sikre at det tilrettelegges for best mulig utnyttelse av ressursene som benyttes i denne samfunnskritiske sektoren. Vi håper at våre innspill kan bidra til at statsbudsjettet for 2024 tar opp i seg statens ansvar for å ha tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å følge opp vann- og avløpssektoren.

Vår sektor forholder seg til flere departementer, jf. adresselisten. Vi håper våre innspill kan bidra til en tydeligere vannprofil og nødvendige insentiver i statsbudsjettet for 2024.

Våre prioriterte saker for statsbudsjettet 2024 er:

-
- 1. Norsk Vann mener at regjeringen må sette av nok ressurser til Miljødirektoratet og Statsforvalterne for å sikre tilstrekkelig kapasitet og kompetanse, for å bistå kommunene med den viktige jobben for å sikre rent vann og godt miljø – uten at kostnadene blir unødig store for landets innbyggere.**
  - 2. For å møte markedssvikten må myndighetene også få på plass en handlingsplan sammen med bransjen. Da kan man prioritere de riktige prosjektene først, og med det allokert ressursene til det beste for miljøet og mest mulig kostnadseffektivt for innbyggerne.**
  - 3. Norsk Vann mener at regjeringen må utvide program for teknologiutvikling i vannbransjen slik at ordningen vil gjelde utfordringer på hele vann- og avløpsområdet. Dvs. at i løøet av 2024 bør ordningen opp til minst 25 millioner kr, og økes opp til minst 50 mill. kr de neste to årene.**
-

Utdypende begrunnelse for disse tiltakene kommer under:

Innledning

Vannbransjens hovedutfordringer

Vann- og avløpstjenestene gir oss rent vann i springen og rent vann i naturen. Svikt i vann- og avløpstjenestene vil ha store konsekvenser for bl.a. helse, miljø og sikkerhet i samfunnet. Uten disse tjenestene stopper Norge opp. Dette til tross, er det ikke tilstrekkelig oppmerksomhet og kunnskap om vann- og avløpstjenestene og tilhørende infrastruktur hos verken beslutningstakere eller innbyggere i samfunnet vårt.

Det er beregnet et investeringsbehov på om lag 330 milliarder kroner i de kommunalt eide vann- og avløpsanleggene i perioden fram til 2040. Viktige utfordringer og kostnadsdrivere er befolkningsvekst, skjerpede myndighetskrav, klimatilpasning, styrket sikkerhet, samt behov for å skifte ut større deler av vann- og avløpsinfrastrukturen. Deler av Norge, hvor innbyggerne allerede betaler høyere gebyrer enn gjennomsnittet, vil møte store kostnader knyttet til å levere vann- og avløpstjenester.

Det vil være behov for å styrke tilgangen til nødvendig kompetanse og mer arbeidskraft, både i den offentlige og den private delen av vannbransjen. Vannbransjen er særlig avhengig av at de ulike aktørene har tilgjengelig kapasitet når investeringstakten øker. Rundt 75 % av gebyrene går ut igjen til kjøp av varer og tjenester i markedet. Små og sårbare kompetansemiljøer har særlige utfordringer. Større enheter eller økt samarbeid vil være nødvendig for å få løst oppgavene.

Dette bildet innebærer både utfordringer og muligheter for den enkelte virksomhet i vannbransjen og for Norge som nasjon. Investeringene vil gi økt verdiskaping og sysselsetting i hele landet, og potensiale for å stimulere til bærekraftige løsninger med redusert klimafotavtrykk. Bedre utnyttelse av ressursene vil bidra til en sirkulær økonomi. Det må satses på innovasjon og teknologiutvikling, slik at vannbransjen kan løse utfordringene på en bærekraftig og kostnadseffektiv måte. Et stort hjemmemarked kan bane vei for eksportrettet industri- og kompetanseutvikling.

1. Kapasiteten i staten må økes

Investeringsbehovet i kommunalt eide vann- og avløpsanlegg fortsetter å øke. Norske kommuner må de neste 20 årene investere over 330 milliarder kroner i vann- og avløpsinfrastrukturen, for å holde tritt med nye myndighetskrav, befolkningsutvikling, behovet for klimatilpasning og for å ta igjen etterslep i vedlikehold. Dette viser en Norsk Vann-rapport¹ fra 2021. Rapporten viser at investeringsbehovet har økt med over 50 milliarder kr. siden 2017, da forrige rapport om temaet ble laget.

I dette tallet er det ikke regnet inn eventuelle nye krav om fjerning av nitrogen, strengere krav til avløpsrensing eller til fjerning av miljøgifter og legemidler fra avløpsvannet. Ei heller er et fremtidig investeringsbehov som følge av potensielt nytt avløpsdirektiv med i beregningen. Norsk Vann anslår at disse tiltakene vil øke investeringsbehovet – utover de 330 mrd. kr - med minst 100 milliarder kr.

Ca. 70% av gebyrene som kommunen krever inn, brukes til kjøp av nødvendige varer og tjenester i det private markedet. Rådgivingselskap, leverandørindustrien og utførende entreprenører med spesialkompetanse, er altså helt avgjørende for at vi kan få gode løsninger. Markedet for dette består både av mindre lokale leverandører, i tillegg til store nasjonale og internasjonale leverandører. På grunn av et allerede rekordhøyt aktivitetsnivå hjemme og ute, er dette markedet nå i ferd med å mettes, og klarer ikke å ta på seg nye oppdrag. Dette utgjør dermed en alvorlig hindring for kommunenes muligheter til å bygge nye anlegg eller utbedre eksisterende infrastruktur, som er nødvendig for å innfri lokale mål og miljømyndighetenes krav.

¹ Norsk Vann rapport 259/2021 «Kommunalt investeringsbehov for vann og avløp 2021 – 2040»

Det er store utfordringer med å få nok tilgjengelig kompetanse og kapasitet i markedet til å ta unna alle oppdragene som må komme innen vann og avløp frem mot 2026.

På samferdselssektoren har myndighetene forstått at det må lages en plan med prioriterte tiltak ut ifra overordnede politiske målsettinger for samfunnsutviklingen, og tilpasset markedet som skal gjennomføre tiltakene. Det må de også våge å gjøre når det gjelder avløpshåndtering dersom Oslofjorden og andre sårbare vannmiljø skal reddes.

Når man skal investere minimum 332 milliarder kr de neste 20 årene medfører det en betydelig gebyrøkning. For den enkelte innbygger vil det være slik at gebyrveksten avhenger av hvor mye deres kommune allerede har investert og antall abonnenter som skal dele på investeringene. Rapporten viser til at det vil bli betydelige regionale forskjeller. Det vil også være ulikt hvor mye det enkelte kommunestyre vil akseptere som belastning overfor sine innbyggere. På 1970- og 90-tallet bidro staten med penger over statsbudsjettet for å få på plass nok investeringer for avløpsrensing. Statlige tilskudd bør også vurderes for den storstilte satsingen som mange kommuner nå står overfor.

En gjennomsnittlig husstand betalte i 2021 i sum 10 575 kr² (inkl. merverdiavgift) for vann- og avløp, dvs. 28 kr dagen per husstand. Laveste gebyr var 2000 kr og høyeste var 20 333 kr. Med det beregnede investeringsbehovet som vi nå ser de neste 20 årene vil gebyrene bli vesentlig høyere. Normalgebyret vil nærme seg 20 000 kr, og med de variasjonene man har i behov og demografi vil innbyggerne i mange kommuner måtte forvente gebyrer opp mot tre ganger dagens nivå. Dette vil skape åpenbare utfordringer i forhold til fordeling.

På 1970-tallet var det krise i Oslofjorden. Avløp gikk urensset ut i fjorden og førte til svært dårlig vannkvalitet i store deler av fjorden. En storstilt utbygging av renseanlegg førte til at fjorden igjen fikk gode levevilkår for fisk, og tiltalende badevannskvalitet, som vi har nytt godt av de siste tiårene. Nå viser det seg at befolkningsøkning, fortetting og klimaendringer igjen har ført til problemer for fjorden. Oslofjorden er igjen i krise. Når den nå skal reddes må myndighetene våge å prioritere.

Miljømyndighetene har stilt strenge krav og tidsfrister til så og si alle landets kommuner om å få på plass nødvendige utbedringer knyttet til oppsamling og transport av avløpsvann. For de som har krav om sekundærrensing er tidsfristen innen 2026. Men når alle tiltak skal gjøres samtidig får vi et stort kapasitetsproblem. Det er ikke nok kapasitet til å klare dette. Både den private delen, med rådgiverbransjen og leverandørbransjen, og kommunene vil mangle kapasitet til å klare dette innen tidsfristen.

Vi trenger derfor en aktiv stat som bidrar med å koordinere og prioritere. Det kan enklest gjøres gjennom en handlingsplan for avløpsområdet. En slik handlingsplan kan gjennomføres i et samarbeid mellom statlige myndigheter, kommunenes organisasjoner (Norsk Vann og KS) og vannindustrien. Sist det ble gjort en tilsvarende satsing var på 1990-tallet da staten med daværende SFT i spissen, finansierte og gjennomførte FAN-programmet (fjerning av næringsstoffer). Da ble det bygget både kompetanse tilpasset situasjonen vi har i Norge, innsatsen ble koordinert og ny, verdensledende teknologi ble utviklet. Et tilsvarende grep bør gjøres nå. Da vil vi også kunne utdanne de som skal fylle de viktige miljøarbeidsplassene i verdens viktigste bransje.

Det er også viktig å understreke nødvendigheten av at også staten selv har nok kompetanse og kapasitet til å følge opp med korrekt veiledning og saksbehandlingskapasitet overfor kommunene.

I tillegg må norske myndigheter benytte alle muligheter for å påvirke prosessen med det nye, reviderte avløpsdirektivet som EU-kommisjonen har hatt på høring denne våren. Norsk Vann er bekymret for at direktivforslaget ikke vil være et godt verktøy for å løse utfordringene Norge har på avløpsområdet.

---

² KOSTRA-statisikk og bedreVANN-rapport for 2021

Norsk Vann mener:

- At regjeringen må sette av nok ressurser til Miljødirektoratet og Statsforvalterne for å sikre tilstrekkelig kapasitet og kompetanse, for å bistå kommunene med den viktige jobben for å sikre rent vann og godt miljø – uten at kostnadene blir unødige store for landets innbyggere.
- For å møte markedssvikten må myndighetene også få på plass en handlingsplan sammen med bransjen. Da kan man få prioritert de riktige prosjektene først og med det allokert ressursene til det beste for miljøet og mest mulig kostnadseffektivt for innbyggerne.

2. Utvidelse av program for teknologiutvikling i vannbransjen

Pågående program for teknologiutvikling i vannbransjen ble vedtatt av Stortinget med tildeling fra 2021 (10 millioner kroner for 2021 og 5 millioner kroner påfølgende 4 år). Programmet gjennomføres nå av FHI, og mottar mange gode søknader. Her kan kommuner søke om støtte til å utvikle eller teste ut ny teknologi, i samarbeid med leverandørindustrien, og målet er at mer kostnadseffektive og bærekraftige løsninger skal tas i bruk. Programmet retter seg mot kommunen som vannverkseier og eier av infrastruktur knyttet til drikkevannsforsyning. Med de enorme investeringene som skal gjennomføres på avløpsområdet, er behovet for kunnskapsbygging og potensialet for gevinster ved å utvikle, tilpasse og prøve ut ny teknologi minst like stort på avløpsområdet. Det er derfor ønskelig med en lavterskel støtteordning også på avløpsområdet, og vi ber om at programmet utvides også til dette, med bidrag over KLDs budsjetter.

Alternativt kan en tilskuddsordning som administreres av Miljødirektoratet være aktuell. I statsbudsjettet for 2023 ble det satt av 6 mill. kroner til tiltak for å redusere utslipp fra kommunalt avløp til Oslofjorden (*KLD, Post 80 Tilskot til tiltak for å ta vare på natur, Generell vassforvaltning*). I tildelingsbrev til Miljødirektoratet er det spesifisert at disse midlene skal fokusere på nitrogenfjerning ved avløpsrensaneanlegg. Denne ordningen kan eventuelt utvides til å omfatte utvikling, tilpasning og utprøving av ny teknologi på hele avløpsområdet, med en økning i økonomiske rammer på 20-30 mill. kroner. Der det også åpnes for prosjekter for å redusere utslipp fra avløpsnett og for prosjekter for utvikling og uttesting av bærekraftige renseløsninger tilpasset behovene i hele Norge.

Norsk Vann mener:

At regjeringen må utvide program for teknologiutvikling i vannbransjen slik at ordningen vil gjelde utfordringer på hele vann- og avløpsområdet. Dvs. at i løpet av 2024 bør ordningen opp til minst 25 millioner kr, og økes opp til minst 50 millioner kr de neste to årene (HOD kap. 714 Folkehelse. Post 60 kommunale tiltak).

Vi ønsker regjeringen lykke til i arbeidet med å lage et godt statsbudsjett med en tydelig vannprofil, og står til regjeringens disposisjon dersom ytterligere informasjon ønskes.

Med hilsen
Norsk Vann BA

Thomas Breen
Direktør

Thomas Langeland Jørgensen /s/
Stabsleder

Norsk Vann er den nasjonale interesseorganisasjonen for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til rent vann og en bærekraftig utvikling av bransjen gjennom å sikre gode rammebetingelser, kompetanseutvikling og samhandling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide vann- og avløpsselskaper, kommunenes driftsassistanser og noen samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 320 kommuner med ca. 96 % av landets innbyggere. En rekke leverandører, rådgivere m.v. er tilknyttede medlemmer. Norsk Vann har en samarbeidsavtale med KS.